

УДК 336.146:330.341.1(477)(100)"2022/..."

Лиценко М.В., аспірант

ДННУ «Академія фінансового управління», Київ, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОНТРОЛЮ Й АНАЛІЗУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ: ІМПЕРАТИВИ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОСИСТЕМИ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

Повоєнне відновлення України вимагає мобілізації безпрецедентних обсягів капітальних інвестицій. Як зазначає М. Слатвінська, «для зміцнення фінансової безпеки держави у воєнний період та забезпечення належного її рівня у повоєнний період необхідне застосування комплексного підходу до вирішення низки інституційних, організаційних, законодавчо-нормативних, матеріально-технічних, кадрових, процесних, фінансових, стратегічних та інших питань» [1, с. 40]. Саме контроль і аналіз інвестицій виступають тими інструментами, що здатні забезпечити ефективність відбудовчих процесів.

Вітчизняні науковці (А. Єпіфанов, Т. Кузенко, В. Дерій, Т. Камінська) у своїх працях розробили базові засади обліку та аналізу інвестицій. Водночас повоєнна відбудова України потребує «надійних механізмів підзвітності для забезпечення ефективного та етичного використання ресурсів платників податків, зміцнення суспільної довіри та інклюзивності» [2, с. 69].

Особливої уваги заслуговують наукові праці Т. І. Єфименко, яка відзначає, що «безперебійне функціонування казначейської системи забезпечило здійснення всіх необхідних видатків та звітування про них, завдяки чому надходить значний бюджетний ресурс від донорів і гарантується його цільове і прозоре використання» [3, с. 7]. Її концепція інституційного підходу до фінансової політики підкреслює значення інтеграції контролю і аналізу інвестицій з механізмами стратегічного планування, що особливо актуально в умовах післявоєнної відбудови.

Теоретичні основи контролю та аналізу капітальних інвестицій варто розглядати з позиції інституційної економіки, що підкреслює важливість дотримання встановлених правил, функціонування інститутів, а також формальних і неформальних обмежень. В умовах післявоєнного відновлення особливого значення набувають забезпечення відкритості, підзвітності, проведення незалежного аудиту.

Орієнтиром може слугувати приклад Азербайджану. Після затвердження Державної програми «Велике повернення» [4], уряд вибудував фазовану рамку відновлення деокупованих територій; інституціалізовано гуманітарне розмінування як обов'язковий стартовий модуль через ANAMA (мандат - організація, планування, координація та управління роботами з розмінування), а мобілізацію приватних і донорських ресурсів забезпечує публічно-правова установа Karabakh Revival Fund [5]. Додатково, пілот «розумного села» Агалі (Зангілан) слугує демонстраційним майданчиком інтеграції житлової, соціальної та цифрової інфраструктур, що пришвидшує повернення населення, тоді як майстер-плани (зокрема для Шуші) задають просторову координацію інвестиційних рішень.

Із цього досвіду випливають імперативи інноваційної екосистеми повоєнної відбудови України: (1) єдина програмна «парасолька» з чітким фазуванням робіт і просторовими майстер-планами на рівні громад; (2) публічно-правовий фонд відбудови з прозорою структурою управління та відкритими публічними інформаційними панелями надходжень і видатків; (3) формалізація дозволу на розмінування як першої стадії кожного інвестиційного проєкту; (4) мережа пілотних розумних поселень як демонстраційних майданчиків енергоефективності, цифрових сервісів і «зеленої» логістики повернення; (5) вбудована підзвітність - обов'язкові механізми незалежного аудиту, регулярного оприлюднення даних і зовнішнього моніторингу, які провідні аналітичні звіти визначають необхідною умовою довіри платників податків і донорів та ефективного розподілу коштів.

Для державного сектору ці імперативи мають бути інституційно вбудовані в повний цикл управління державними інвестиціями: від планування та відбору до реалізації й післяпроектного оцінювання. Ключові елементи: стандартизовані етапні контрольні допуски, незалежна експертиза техніко-економічного обґрунтування, аналіз вигід і витрат, управління змінами, оцінка ефективності використання коштів, а також єдиний реєстр державних інвестиційних проєктів, портфельне управління та публічні показники результативності.

Таким чином, зазначені процедури переходять із суто облікової площини на рівень інституціонального інструментарію, який забезпечує керованість, прозорість і верифікованість результатів.

Повоєнна відбудова України вимагає не лише значних капітальних інвестицій, а й впровадження сучасних механізмів контролю та аналізу їх використання. Досвід інших країн, зокрема Азербайджану, свідчить про ефективність інституційного підходу, що поєднує прозорість, підзвітність, незалежний аудит і стратегічне планування. Для України ключовим є створення єдиної системи управління інвестиціями, яка забезпечить відкритість, ефективність і довіру суспільства та донорів. Інституційна інтеграція контролю й аналізу інвестицій у всі етапи державних проєктів стане запорукою результативної та стійкої відбудови країни.

Список використаних джерел:

1. Слатвінська М. О. Комплексний підхід до управління державним сектором у післявоєнний період // Фінансова безпека держави у воєнний та поствоєнний періоди: матеріали наук. -практ. конф. - Житомир, 2022. - С. 40.
2. Карлетті Е., Городніченко Ю., Джеймс Г., Кранен Я.-П., Рашкован В., Роднянський О., Сологуб І. Відбудова України: варіанти політики для розбудови ефективної фінансової архітектури. Франкфуртський звіт. Париж; Лондон: CEPR Press, 2024. С. 69.
3. Єфименко Т. І. Пріоритети забезпечення стійкості державних фінансів України в сучасних умовах. Фінанси України. 2024. № 1. С. 7–24. DOI: 10.33763/finukr2024.01.007.
4. Указ Президента Азербайджану № 3587 від 16.11.2022. Режим доступу <https://e-qanun.az/framework/52757>.
5. Указ Президента Азербайджану від 04.01.2021., № 1253. Режим доступу <https://president.az/az/articles/view/49876>.